

Veroorzaker Q-koorts op 50 procent Nederlandse rundveebedrijven te vinden

Q-koorts in onderzoek

Q-koorts is alomtegenwoordig in het nieuws. De ziekte is vooral in verband gebracht met de geitenhouderij. Bij de helft van de rundveebedrijven komen antistoffen voor. Het hoge percentage vraagt om onderzoek, maar nog niet om aanpak.

tekst **Annelies Debergh**

Bij ruim vijftig procent van de Nederlandse melkveebedrijven hebben de dieren contact gehad met de bacterie *Coxiella burnetii*. Het cijfer staat te lezen op de info-website over Q-koorts in Nederland. Recente studies in Noord-Ierland en Denemarken tonen aan dat respectievelijk 48 en 59 procent van de bedrijven positief testten op antistoffen voor de kiem. Dat de veroorzaker van Q-koorts zo frequent voorkomt, lijkt erg confronterend. Maar wat betekent dat percentage concreet voor de veehouderij?

Voor een Veepeiler-project bestudeerde onderzoeker Stefaan Ribbens van de vakgroep verloskunde, voortplanting en bedrijfsdiergeneeskunde aan de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent via een steekproef hoe vaak Q-koorts voorkomt. Van de 363 onderzochte Vlaamse bedrijven had 74 procent antistoffen tegen *Coxiella burnetii* in de tank-

melk. 'Het voorkomen van antistoffen geeft alleen aan of er ooit infectie is geweest op een bedrijf. Het geeft niet aan of de kiem nu aanwezig is.'

Het aantal dieren met antistoffen varieert sterk van bedrijf tot bedrijf, stelt de onderzoeker. 'In een tweede fase van ons onderzoek is op 33 bedrijven van een representatief aantal dieren een melkmonster genomen om het voorkomen van antistoffen op dierniveau in kaart te brengen.' Daarvan zijn nog geen definitieve resultaten bekend. 'Op een gemiddeld bedrijf treffen we bij 25 procent van de dieren antistoffen aan, met heel grote variaties tussen de bedrijven.'

Beperkt risico rundvee

Een ander recent onderzoek in Vlaanderen toont bij tien procent van de rundvee-abortussen Q-koorts aan. 'Dat betekent niet dat de ziekte per definitie aan de ba-

sis ligt van de betreffende abortus', stelt Guido Bertels van DGZ Vlaanderen. 'Vaak is een andere infectie de uiteindelijke oorzaak en wordt daarbij ook Q-koorts teruggevonden. Bij kleine herkauwers is de Q-koortsbacterie wel vaker aanleiding tot abortus en kan infectie van de veestapel een abortusstorm veroorzaken.'

Juist die explosie van abortussen betekent een gevaar voor de volksgezondheid. De rol van het rund blijkt beperkt, meldt de Nederlandse Zuivel Organisatie, die ook namens GD spreekt. 'Het aantal bacteriën dat vrijkomt bij een verwerpend rund is vele malen kleiner dan bij besmette verwerpende geiten', zegt woordvoerder René van Buitenen. 'Bovendien kent de melkveehouderij geen piek waarbij koeien massaal afkalven. Uit het spreidingspatroon van de Q-koortsgevallen bij de mens in Nederland blijkt dat er geen relatie te leggen is met rundveebedrijven.'

Volgens de onderzoekers is er geen enkele aanleiding om te denken dat er een zoönotisch risico voor *Coxiella*-overdracht van rund op grotere bevolkingsgroepen is. Roel Coutinho, sectordirecteur van het Centrum Infectieziektebestrijding van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, stemt daarmee in. 'Wat we nu zien gebeuren met Q-koorts in de geitenhouderij speelt op dit moment niet bij rundvee. Het rechtstreekse risico bij

Wat is Q-koorts?

De ziekte Q-koorts is ook wel bekend onder de naam Q-fever. De letter Q staat voor het Engelse woord query wat vraagteken betekent.

Q-koorts werd voor het eerst in de jaren dertig waargenomen onder slachthuispersoneel in Queensland in Australië. Omdat het ziektebeeld toen nog onbekend was en de symptomen niet leken op een bekende ziekte werd de ziekte aangeduid als een onbekende vraagtekenziekte. Later bleek dat de bacterie *Coxiella burnetii*, genaamd naar de onderzoekers Cox en Burnet, Q-koorts veroorzaakt.

Q-koorts is een zoönose wat betekent dat de infectie van dier op mens kan overgaan. De belangrijkste bronnen van deze ziekte zijn herkauwers. Maar ook tal van andere dieren zoals honden, katten, konijnen, vleermuizen, duiven en andere vogels kunnen besmet zijn. De meest waarschijnlijke besmettingsroute voor mensen is bacteriële infectie via de lucht.

Een besmetting met *Coxiella burnetii*, de verwekker van Q-koorts, veroorzaakt in veel gevallen geen verschijnselen. Wanneer er ziekteverschijnselen optreden,

gebeurt dat gemiddeld twee tot drie weken na besmetting. In de meeste gevallen treden milde, griepachtige verschijnselen op. Bij een ernstiger verloop begint de ziekte meestal acuut met hoofdpijn en hoge koorts. Bij twintig procent van de mensen bij wie een infectie is vastgesteld, ontstaat een ernstig ziekteverloop meestal met longontsteking, soms met leverontsteking. Een laag percentage van de geïnfecteerden ontwikkelt een chronische infectie met ernstiger gevolgen.

Meer info: www.qkoortsinederland.nl

rundvee speelt vooral in de directe omgeving van het dier, bij de uitscheiders van de bacterie. In de veehouderij is Q-koorts vooral een beroepsgebonden ziekte.'

Omdat Q-koorts een van de weinige zoönosen is die via de lucht kan worden overgedragen, is het raadzaam voor veehouders om nauwgezet om te springen met eventuele geboorten of abortussen op het bedrijf. Guido Bertels: 'Een goede hygiëne bij de kalving is belangrijk. Veehouders moeten verwerpers afzonderen en met de nageboorte en eventuele dode kalveren voorzichtig omspringen.'

Extra onderzoek nodig

Een verklaring voor het hoge aantal Q-koortsgevallen in Nederland zoekt Stefaan Ribbens deels bij de opvallend intensieve geitenhouderij in dichtbevolkte gebieden. Ook de invloed van media komt ter sprake. 'Mensen trekken daardoor

sneller aan de alarmbel bij de huisarts. Het gevolg is dat ook meer gevallen geregistreerd worden.'

In elk geval zijn er geen aanwijzingen om strenge maatregelen te treffen in de rundveehouderij, zegt hij. 'In Nederland zijn verschillende typen van de bacterie *Coxiella burnetii* in kaart gebracht. De hypothese luidt dat bacteriestammen bij rundvee minder een rol spelen bij de overdracht van Q-koorts naar de mens of minder ziekte zouden veroorzaken.'

De bedoeling is dat er straks nog meer onderzoek komt, zowel in Vlaanderen als in Nederland. Het onderzoek Quvive aan het RIVM behelst momenteel vooral de schapen- en geitenhouderij, maar wordt eind dit jaar ook uitgebreid richting veehouderij. 'We willen in kaart brengen hoe het precies zit met de verspreiding bij rundvee, maar ook bij de rundveehouders.' NZO doet al langer onderzoek, zegt René

van Buitenen. 'Zoönosen zijn bij ons voortdurend onder de aandacht. De zuivelsector voert op eigen initiatief al sinds 2006, dus ruim vóór de uitbraak van Q-koorts bij mensen, diverse onderzoeken uit naar Q-koorts bij runderen. Zo hebben we de mate van voorkomen onderzocht, is gekeken waar de bacterie daadwerkelijk te vinden was en welke koeien hier problemen van ondervonden.'

Ui de onderzoeken is gebleken dat koeien wel besmet kunnen raken, maar dat er sporadisch koeien ziek worden van de Q-koortsbacterie. 'Nu wordt ook onderzocht in hoeverre de Q-koortsbacterie aanwezig is in de omgeving van melkveebedrijven. De eerste resultaten geven aan dat de bacterie zeer beperkt aanwezig is in de omgeving van besmette melkveebedrijven. Ook loopt er nog een onderzoek naar het effect van vaccinatie en de behandeling van besmette dieren met antibiotica.'

